

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

ЛАВРИНЕЦЬ АНАСТАСІЯ ПАВЛІВНА

УДК 373.011.3-051:78]:378.046-021.68](477)(043.3)

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
(011 – освітні, педагогічні науки)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент **Андрощук Ірина Миколаївна**, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, відділ андрагогіки, провідний науковий співробітник

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Сущенко Тетяна Іванівна**, Класичний приватний університет, кафедра управління навчальним закладом і педагогіки вищої школи, професор

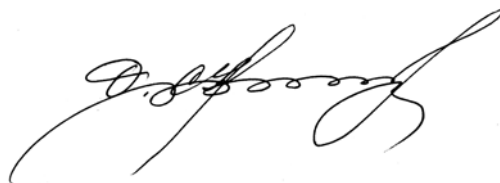
кандидат педагогічних наук, доцент **Ковальова Світлана Василівна**, КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів», кафедра суспільно-гуманітарної освіти, доцент, завідувач кафедри

Захист відбудеться «18» квітня 2019 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.455.03 у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-А, корпус 3, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д) та на сайті: www.umo.edu.ua.

Автореферат розісланий «18» березня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Снісаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні процеси реформування освіти, освітні тенденції з питань підвищення кваліфікації спрямовані на розвиток професійної компетентності вчителів, відтак, зумовлюють необхідність професійного зростання вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. Удосконалення сучасної післядипломної педагогічної освіти відбувається на засадах освітніх реформ, які визначені в Законах України «Про вищу освіту» (2014 р.) і «Про освіту» (2017 р.), проекті Закону «Про повну загальну середню освіту» (2018 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013 р.), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. (2016 р.), де наголошено на необхідності оволодіння вчителями новими методиками й технологіями навчання. Водночас Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), оновлені Державні стандарти початкової школи, базової і повної загальної середньої освіти (освітня галузь «Мистецтво») (2017 р.), освітні програми «Мистецтво», типові освітні програми визначають мету та завдання мистецької шкільної освіти в період реформування. Це, у свою чергу, вимагає оновлення й удосконалення змісту післядипломної педагогічної освіти вчителів музичного мистецтва, упровадження інноваційних технологій розвитку творчого зростання педагогів, розвитку їхньої педагогічної творчості, ініціативи, творчих ідей, активності в процесі педагогічної діяльності, ефективності і результативності якої залежать від рівня розвитку їхнього творчого потенціалу.

У Проекті Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України (2015 р.), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.) окреслено пріоритетні напрями вдосконалення післядипломної підготовки фахівців, зокрема вчителів музичного мистецтва. У них вказано на потребу в реформуванні змісту курсів підвищення кваліфікації педагогів, мотивуванні їх до постійного підвищення теоретичного й методичного фахового рівня, спонукання до постійного творчого розвитку, зростання особистісного творчого потенціалу та рівня готовності вдосконалювати організацію освітнього процесу, відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних нормативно-правових вимог.

Питання творчості й творчого процесу особистості й педагога було предметом дослідження представників різних галузей науки: філософів (І. Зязюн, М. Каган, О. Лосев, Б. Новіков та ін.), психологів (Н. Вишнякова, В. Клименко, В. Рибалка та ін.), педагогів, музикантів (Л. Арчажнікова, Л. Баренбойм, Б. Брилін, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Отич, О. Щолокова та ін.). Проблеми педагогіки творчості проаналізовано Ю. Бабанським, В. Кан-Каликом, М. Поташником, С. Сисоевою та ін. Активна творча діяльність, на думку А. Брушлинського, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Роменця, допомагає виявити наявний творчий потенціал вчителя. Продуктивна творча діяльність, згідно з позицією Л. Виготського, Г. Костюка, Б. Теплова, Т. Цигульської, надає змогу розвивати творчість учителя. Організований творчий процес у діяльності вчителя музичного мистецтва, за словами С. Ковальнової, Т. Стратан-Артишкової, Н. Ткачової, розкриває перспективи їхнього розвитку й формує педагогічний досвід.

Феномен розвитку творчого потенціалу розглядали з позиції філософії (Арістотель, Платон, М. Бердяєв, Л. Коган, Г. Лейбніць, Б. Спіноза, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг та ін.), психології (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, А. Маслоу, О. Матюшкін, П. Торренс). Творчий потенціал педагога широко висвітлили такі науковці, як: В. Андреев, Т. Баришева, Н. Кичук, М. Никандров, Л. Шелестова та ін.

Важливе значення мають праці з теорії та методики розвитку професійної компетентності вчителя в умовах післядипломної педагогічної освіти (І. Андрощук, А. Василюк, Ю. Завалевський, Н. Клокар, В. Олійник, З. Рябова, В. Сидоренко, І. Сіданіч, Т. Сорочан, Г. Тимошко), зокрема ті, у яких викладено положення неперервної професійної освіти дорослих (А. Гуржій, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, Л. Сергеева, С. Сисоєва). Місце післядипломної педагогічної освіти в розвитку педагогічної творчості та творчого потенціалу педагога розкрили вітчизняні науковці: Н. Бібік, Л. Даниленко, І. Жерносек, В. Кремень, А. Кузьмінський, В. Олійник, Н. Протасова, О. Хаустова. Творчий розвиток педагога в системі післядипломної освіти вивчали Н. Білик, С. Болсун, В. Буренко, В. Вітюк, Т. Сущенко, Н. Устинова. Роль цифрових технологій в розвитку педагога досліджували В. Камишин, С. Касьян, В. Олійник, Л. Ляхоцька.

Аналіз законодавчих, нормативно-правових документів, науково-педагогічної й навчально-методичної літератури з проблеми розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти свідчить про необхідність удосконалення формальної, неформальної та інформальної освіти вищезгаданих учителів. Ця проблема зумовлена низкою виявлених суперечностей, а саме: між сучасними європейськими й вітчизняними здобутками в освітній галузі та недостатнім рівнем доступу працівників закладів післядипломної педагогічної освіти до відкритого освітнього середовища; між вимогами суспільства щодо високого рівня творчості, компетентності вчителя музичного мистецтва й неготовністю працівників закладів післядипломної педагогічної освіти задовольнити повною мірою ці вимоги; між потребами вчителя музичного мистецтва у творчому зростанні, активному впровадженні інноваційних технологій в освітній процес і недостатнім рівнем науково-методичного супроводу творчого зростання вчителя в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Необхідність розв'язання виявлених суперечностей і відсутність на сучасному етапі окремого наукового дослідження з проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, важливість вивчення окресленої проблеми в системі післядипломної педагогічної освіти, її вагоме суспільно-педагогічне значення зумовили вибір теми дисертації: **«Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з тематикою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, управління та адміністрування Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДВНЗ «Університету менеджменту освіти» НАПН України і є складовою науково-дослідної теми «Підготовка конкурентоспроможного фахівця в умовах освітніх змін» (РК № 0170002378). Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (протокол № 6 від 20.06.2012) та

узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 11.06.2013).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз теоретичних основ проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва.

2. На основі вивчення, аналізу й узагальнення наукових джерел окреслити понятійно-термінологічне поле проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва; уточнити сутність основних дефініцій.

3. Описати структуру творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва.

4. Визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

5. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

6. Підготувати методичні рекомендації, програму, спецкурс, навчально-методичний посібник для працівників закладів післядипломної педагогічної освіти й методичних служб щодо розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Об'єкт дослідження – розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва.

Предмет дослідження – педагогічні умови, зміст, технології розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

Методи дослідження. Відповідно до окресленої мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження використано комплекс загальнонаукових методів:

а) *теоретичні*: аналіз і систематизація наукової та науково-методичної літератури – для дослідження теоретичних основ проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, виявлення структури розвитку творчості вчителя; аналіз, синтез та узагальнення експериментальних даних дозволили виявити концептуальні основи дослідження й методологічні підходи до розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти; моделювання й проектування уможливили розробку моделі та програми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті;

б) *емпіричні*: анкетування, тестування, спостереження, моніторинг, співбесіда, рейтинг, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду надали змогу теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови й модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті; обробка даних, графічне подання результатів експерименту сприяли відстеженню динаміки розвитку педагогічної творчості в післядипломній педагогічній освіті та встановленню наукової достовірності отриманих результатів.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження передбачало чотири етапи наукового пошуку, який здійснювався протягом 2013–2018 рр.

На *першому етапі* (2012–2013 рр.) проаналізовано нормативну, філософську, психологічну, педагогічну, науково-методичну літературу з теми дослідження; визначено об'єкт, предмет та мету дослідження; розроблено програму й методику експериментального дослідження; визначено експериментальну базу дослідження; обґрунтовано якісний і кількісний склад учасників експерименту; упорядковано понятійний апарат дослідження.

На *другому етапі* (2013–2014 рр.) систематизовано матеріали щодо визначення умов розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва; визначено критерії та рівні розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва; теоретично обґрунтовано модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти; здійснено констатувальний експеримент дослідження з метою визначення рівня творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

На *третьому етапі* (2014–2017 рр.) здійснено експериментальну перевірку та апробацію моделі розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти в ході формульного етапу дослідження; розроблено й апробовано спецкурс «Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті»; підготовлено методичні рекомендації, навчально-методичний посібник для працівників закладів післядипломної педагогічної освіти щодо розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти і програму розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

На *четвертому етапі* дослідження (2017–2018 рр.) підбито підсумки науково-дослідної діяльності; здійснено статистичну обробку даних дослідження, аналіз та узагальнення одержаних експериментальних даних; сформульовано загальні висновки; упроваджено одержані результати в практику закладів післядипломної педагогічної освіти України; підготовлено рукопис дисертації та автореферат.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

– *вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель* розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти; *визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови* розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті;

– *визначено критерії* розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва (мотиваційно-ціннісний, індивідуально-творчий, когнітивно-інтегрований, діяльнісно-творчий, професійно-оцінний);

– *описано рівні* (високий, достатній, низький) розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва;

– *уточнено* дефініції ключових понять: «творчий потенціал», «творчий потенціал особистості», «творчий потенціал учителя»; на їхній основі сформульовано поняття «творчий потенціал вчителя музичного мистецтва»;

– конкретизовано компоненти розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва (мотиваційний, особистісний, когнітивний, процесуальний, результативний);

– удосконалено зміст, технології, форми й методи розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти;

– набули подальшого розвитку положення щодо моделювання, спрямованого на розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запровадженні моделі розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти; розробленні методичних рекомендацій щодо розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти; розробленні й запровадженні спецкурсу «Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті»; опрацюванні та апробації навчально-методичного посібника «Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті»; оновленні змісту й технологій навчання вчителів музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті в контексті розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

Позитивна динаміка розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті, яку засвідчують результати дослідно-експериментальної роботи підтверджує практичне значення здійсненого дослідження. Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, методичних працівників районних (міських) методичних кабінетів (центрів), методичних служб об'єднаних територіальних громад, закладів загальної середньої освіти, а також в організації самоосвітньої діяльності педагогів.

Впровадження результатів дослідження. Основні положення, матеріали спецкурсу, матеріали методичного посібника і методичних рекомендацій апробовано та впроваджено в освітній процес КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (довідка № 452 від 10.10.2018); КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (довідка № 271 від 22.05.2018); КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» (довідка № 116 від 30.05.2018); КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників Черкаської області» (довідка № 239/01-18 від 01.10.2018); КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 97 від 21.09.2018); ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» (довідка № 511 від 19.06.2018); ДВНЗ «Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини» (довідка № 740/01 від 08.05.2018); Мелітопольської гімназії № 9 Мелітопольської міської ради Запорізької області (довідка № 155 від 24.05.2018); Запорізького класичного ліцею Запорізької міської ради Запорізької області (довідка № 173 від 24.05.2018).

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження представлено і обговорено під час семінару та науково-практичних конференцій:

– *міжнародних*: II Міжнародній Інтернет-конференції «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (м. Переяслав-Хмельницький, 25–27 березня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (м. Переяслав-Хмельницький, 15–16 березня 2016 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (м. Переяслав-Хмельницький, 9–10 березня 2017 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (м. Переяслав-Хмельницький, 14–15 березня 2018 р.);

– *всеукраїнських*: Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Європейський вимір відкритої освіти» (м. Київ, 28 квітня 2016 р.); Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції «Психолого-педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності та професійного саморозвитку вчителів спеціалізованих навчальних закладів художньо-естетичного профілю» (с. Мала Білозерка, 18–20 травня 2016 р.); Всеукраїнському методологічному семінарі «Технології роботи в єдиному інформаційному середовищі на основі Office 365» (м. Київ, 18 травня 2017 р.); I Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» (м. Київ, 26 листопада 2017 р.), II Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» (м. Київ, 29–30 листопада 2017 р.); Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції «Інноваційні підходи до розвитку педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін» (м. Мелітополь, 25–26 квітня 2018 р.); III Всеукраїнській електронній науково-практичній конференції «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» (м. Київ, 27 вересня 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки та результати дослідження висвітлено у 18 друкованих працях, з яких: 7 – статті в наукових фахових виданнях з педагогіки, у тому числі 1 – у зарубіжному виданні; 8 – матеріали науково-практичних конференцій; 3 – навчально-методичні видання.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел із 367 найменувань (із них 23 – іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації – 301 сторінка, основний текст – 206 сторінок, із них 16 сторінок – анотації. Робота містить 22 таблиці й 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; вказано зв'язок роботи з науковою темою; визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – «**Теоретичні засади розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва як педагогічна проблема**» – здійснено теоретичний аналіз розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва як педагогічної проблеми. На основі системного аналізу наукової літератури з'ясовано, що

окреслена проблема є актуальною для вітчизняної педагогічної науки. Вивчення генези проблеми розвитку творчого потенціалу надало змогу прослідкувати еволюцію поняття «творчий потенціал» та узагальнити погляди науковців на основні поняття дослідження.

На основі аналізу понять «творчий потенціал», «творчий потенціал особистості» й «творчий потенціал вчителя» визначено, що *творчий потенціал учителя музичного мистецтва* є системою природних, музичних і педагогічних творчих здібностей, умінь, творчих можливостей учителя, що реалізуються в процесі музично-педагогічної творчої діяльності, творчої активності та спрямовані на отримання якісних продуктивних результатів діяльності. Зважаючи на об'єкт та предмет дослідження, на основі аналізу нормативно-правового забезпечення мистецької педагогічної освіти, освітніх реформ та узагальнення педагогічного досвіду встановлено, що творчий потенціал вчителя має певні особливості розвитку в різних видах навчання, а саме: може розвиватися у формальній освіті на основі організації творчої діяльності педагогів через упровадження спецкурсу до змісту курсів підвищення кваліфікації, у процесі участі в науково-практичних заходах, дистанційного навчання в неформальній освіті, а також набувати нових форм реалізації в процесі самоосвітньої діяльності в інформальній освіті.

У результаті аналізу специфіки професійної діяльності вчителя музичного мистецтва визначено два напрями педагогічно-мистецької діяльності: музично-творчу та педагогічно-творчу, які інтегрують між собою. Встановлено, що музично-творчий потенціал є найвищим вираженням творчості фахівця й головним показником розвитку професіоналізму вчителя. Доведено, що в межах післядипломної педагогічної освіти творчий потенціал розвивається в *музично-педагогічній діяльності* вчителя на основі його творчої активності, розвиненої творчої уяви й інтуїції, через виявлення творчого новаторства, інтелекту, творчих здібностей, ресурсів, ерудиції завдяки реалізації творчих можливостей.

Аналіз поглядів дослідників дав змогу виявити загальну структуру творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, яку подано як ієрархічно складну динамічну систему феномена педагогічної творчості, що забезпечує розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва. До цієї структури входять мотиваційний, особистісний, когнітивний, процесуальний, результативний компоненти. *Мотиваційний компонент* охоплює мотиви, інтереси, потреби та ціннісні орієнтації вчителя, *особистісний* – індивідуальні творчі й музичні здібності; *когнітивний* – рівень фахової та методичної компетентності й ерудованості; *процесуальний* – педагогічно-мистецькі творчі навички, уміння, творчу активність та готовність до інноваційної діяльності; *результативний* – самооцінку творчої діяльності, рефлексію, готовність до професійного саморозвитку.

Здійснений аналіз сучасного стану розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти свідчить про відсутність системності, послідовності в підготовці вчителів музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті. Встановлено, що розвиток творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва має відбуватися в умовах формальної освіти (курсного періоду) на основі поглибленого проблемного,

тематичного навчання; у неформальній освіті (міжкурсівському періоді) продовжується завдяки прояву творчих можливостей вчителя під час активної участі в науково-педагогічних, методичних заходах, різних формах дистанційного навчання, а в інформальній освіті (самоосвіті) здійснюється на основі з'ясування перспектив самонавчання та вироблення індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку й розвитку творчого потенціалу. Найбільш ефективними є творчі форми навчання педагогів на основі впровадження мультидисциплінарного, диференційного та інтегрованого підходів до навчання із метою досягнення високої результативності освітнього післядипломного процесу.

У другому розділі – **«Моделювання розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти»** – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та узагальнення досвіду діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти розроблено та обґрунтовано модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті; описано програму розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз філософських, психолого-педагогічних літературних джерел, результатів дослідно-експериментальної діяльності й педагогічного досвіду в умовах післядипломної педагогічної освіти з обраної проблеми дав змогу визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови, які впливають на розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті.

До педагогічних умов розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти віднесено такі: 1) забезпечення цілісного творчого післядипломного освітнього процесу формальної, неформальної та інформальної освіти на основі вдосконалення змісту навчання й збагачення досвіду творчої музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва; 2) створення науково-методичного супроводу розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті; 3) проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку вчителя музичного мистецтва в інформальній освіті та вдосконалення діагностичного інструментарію розвитку творчого потенціалу вчителя в післядипломній педагогічній освіті.

Модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти (рис. 1) побудована з урахуванням особливостей освіти дорослих і містить взаємопов'язані компоненти: концептуальний, змістовий, технологічний та професійно-діагностичний. Модель охоплює предметно-процесуальний аспект післядипломної підготовки вчителів музичного мистецтва, дає можливість поєднувати етапи професійного розвитку педагога у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Концептуальний компонент моделі базується на філософських, психологічних, педагогічних, мистецько-педагогічних теоріях; концепціях творчості, педагогічної творчості, творчого потенціалу та основних теоріях і концепціях розвитку післядипломної педагогічної освіти; андрагогічному, акмеологічному, аксіологічному, інтегративному, компетентнісному, особистісно орієнтованому, діяльнісному, креативно-рефлексійному підходах.

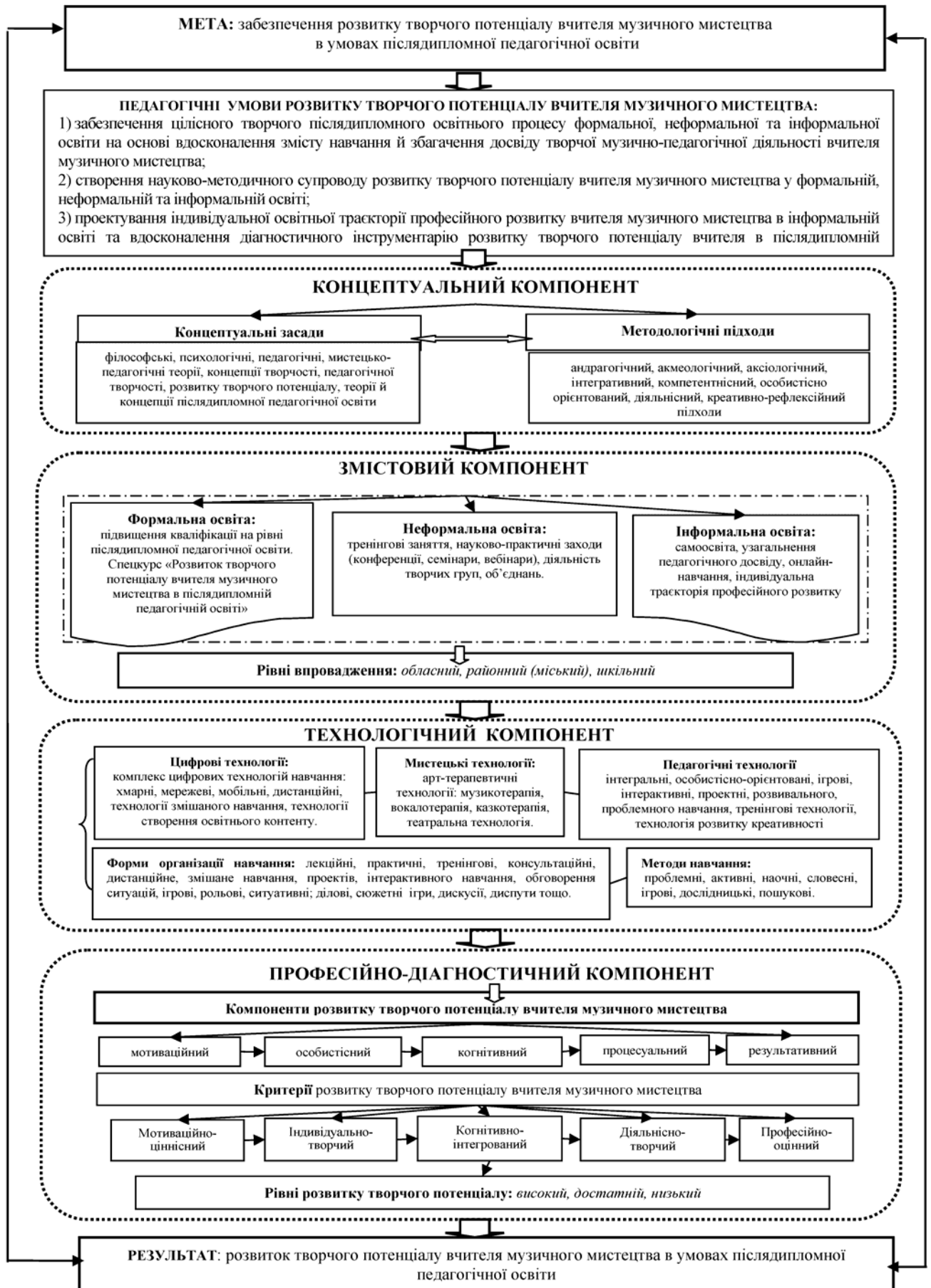

Рис. 1. Модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти

Змістовий компонент демонструє єдність змісту й процесу навчання вчителів музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті на обласному, районному (міському), шкільному рівнях.

Технологічний компонент поєднує комплекс педагогічних, мистецьких, цифрових технологій та обраних форм і методів навчання, які реалізуються на відповідних процесуальних етапах розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва.

Професійно-діагностичний компонент демонструє сукупність складових, критеріїв (мотиваційно-ціннісний, індивідуально-творчий, когнетивно-інтегрований, діяльнісно-творчий, професійно-оцінний), показників (розвитку в учителя внутрішніх мотивів, потреб та інтересів; розвитку ціннісних орієнтацій вчителя; творчих та музичних здібностей вчителя; педагогічно-мистецьких знань та ерудованості; методичних знань про організацію творчої педагогічної діяльності; розвитку педагогічно-мистецьких творчих навичок та вмій; творчої активності; готовності до інноваційної діяльності, професійного саморозвитку та професійно-педагогічної діяльності; самооцінки своєї творчої діяльності та здатності до рефлексії), рівнів (високий, достатній, низький) і результату розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Апробація моделі дозволила визначити: необхідність системності, цілісності, неперервності всіх видів навчання (формальної, неформальної та інформальної освіти); доцільність побудови змісту навчання на інтегрований, диференційований та мультидисциплінарній основі; дієвість тренігових, творчих, активних форм і методів навчання; доцільність упровадження спецкурсу в зміст навчання й поєднання педагогічних, мистецьких, цифрових технологій у формальній освіті; необхідність удосконалення дистанційних форм навчання, системи науково-педагогічних заходів, діяльності творчих груп та об'єднань у неформальній освіті, форм самоосвіти, електронного навчання в інформальній освіті вчителя музичного мистецтва.

Розроблена програма розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті передбачає розвиток творчого потенціалу вчителя в умовах післядипломної педагогічної освіти на основі системного підходу та потребує об'єднання зусиль усіх її учасників. Упровадження програми надало змогу проаналізувати рівень розвитку творчого потенціалу вчителя, визначити сучасний стан проблеми, удосконалити організацію навчання вчителів у різні періоди професійної діяльності (на обласному, районному (міському) та шкільному рівнях), виявити доцільність технологій, форм і методів навчання для забезпечення розвитку творчого потенціалу кожного вчителя.

На основі дослідно-експериментальної роботи визначено особливу роль післядипломної педагогічної освіти в розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, що має яскраво виражене інноваційне спрямування та реалізується в процесі практичної творчої діяльності вчителя музичного мистецтва через набутий творчий педагогічний досвід на шкільному, районному, міському, регіональному й загальнодержавному рівнях; стає надбанням масової педагогічної практики. Результатом упровадження розробленої моделі стало забезпечення

розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка моделі розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти»** – подано характеристику організації та здійснення експерименту; розкрито дані підсумкового аналізу результатів експериментальної діяльності.

Для перевірки результативності запровадження моделі розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти до експериментальної роботи було залучено 912 вчителів музичного мистецтва із Запорізької, Житомирської, Вінницької, Київської, Черкаської областей та простежено рівень розвитку творчого потенціалу педагогів у формальній освіті (на курсах підвищення кваліфікації), неформальній освіті (у процесі участі педагогів у науково-педагогічних заходах, під час дистанційного етапу навчання, у діяльності творчих груп та об'єднань) й інформальній освіті (у самоосвітній діяльності). В апробації матеріалів спецкурсу взяли участь 373 вчителі музичного мистецтва Запорізької, Вінницької, Житомирської, Черкаської областей, учителі закладів загальноосвітньої середньої освіти Запорізької області: м. Мелітополя, Вознесенівського району м. Запоріжжя протягом 2013–2017 рр. Розроблені в результаті дослідження навчально-методичні матеріали та спецкурс впроваджено в діяльність обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти Запорізької, Житомирської, Черкаської областей, Вінницької академії неперервної освіти та КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж», ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Метою експериментальної діяльності стала перевірка гіпотези наукового дослідження, а саме: розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва можливий у результаті впровадження розробленої моделі розвитку творчого потенціалу в умовах післядипломної педагогічної освіти.

При відборі експериментальних і контрольних груп застосовано вибіркового метод дослідження. На основі програми дослідження шляхом випадкової вибірки до двох контрольних груп було зараховано 90 та 86 учителів музичного мистецтва, до двох експериментальних груп – 102 та 95 учителів музичного мистецтва з числа педагогів Запорізької, Вінницької, Житомирської, Черкаської областей. Комплектування експериментальних і контрольних груп надало змогу здійснити діагностику та аналіз динаміки рівня розвитку творчого потенціалу вчителів у всіх групах у порівнянні між собою, виявити й зафіксувати характер і показники кількісних змін, проаналізувати їхню динаміку шляхом зіставлення з результатами вхідних та вихідних діагностичних вимірювань за обраними критеріями (мотиваційно-ціннісним, індивідуально-творчим, когнітивно-інтегрованим, діяльнісно-творчим, професійно-оцінним).

Лінійною схемою формувального експерименту було передбачено визначення рівня розвитку творчого потенціалу вчителів обох груп на початку констатувального етапу експерименту та після проведення формувального етапу. Для вчителів, які увійшли до складу контрольних груп, було проведено лекційні та практичні заняття з

обраної проблеми під час курсів підвищення кваліфікації. До змісту навчання вчителів експериментальних груп впроваджено спецкурс «Розвиток творчого потенціалу в післядипломній освіті». Педагогів експериментальних груп було залучено до участі в науково-практичних заходах: у діяльність творчих груп та об'єднань на обласному, районному (міському), шкільному рівнях у неформальній освіті та запропоновано участь у проектуванні індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку вчителя музичного мистецтва в інформальній освіті. У діяльності вчителів музичного мистецтва контрольних груп ці заходи не були проведені.

З метою з'ясування результативності апробації і впровадження моделі розвитку творчого потенціалу, педагогічних умов, дієвості спецкурсу в системі післядипломної педагогічної освіти, проведено порівняльну характеристику результатів дослідно-експериментальної роботи в експериментальних та контрольних групах (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння розподілів експериментальних та контрольних груп учителів за узагальненим критерієм, %

Рівні розвитку	Групи	На початку експерименту	В кінці експерименту	Різниця між показниками
Високий	ЕГ	11,5	19,0	+7,5
	КГ	10,0	13,7	+3,7
Достатній	ЕГ	42,1	57,3	+15,2
	КГ	43,1	47,8	+4,7
Низький	ЕГ	46,4	23,7	-22,7
	КГ	46,9	38,5	-8,4

Для зіставлення результатів констатувального та формувального етапів експерименту використано λ -критерій Колмогорова-Смірнова. Аналіз результатів експерименту (табл. 2) засвідчив статистично незначущі розбіжності на рівні 0,05 між розподілами контрольної та експериментальної групою на початку експерименту за усіма критеріями (емпіричне значення $\lambda_{\text{емп}}$ Колмогорова-Смірнова відповідно 0,217; 0,128; 0,189; 0,169; 0,145; 0,142, що не перевищує критичного значення 1,36). При порівнянні розподілів контрольних та експериментальних груп після формувального етапу експерименту отримано значущі відмінності за всіма критеріями на рівні 0,05 (емпіричне значення $\lambda_{\text{емп}}$ Колмогорова-Смірнова відповідно 1,382; 1,470; 1,496; 1,426; 1,393; 1,425, що перевищує критичне значення 1,36).

Результати формувального етапу дослідження підтвердили ефективність упровадження моделі та педагогічних умов розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. Зокрема, виявлено, що найбільш результативними технологіями є комплекс педагогічних, мистецьких та цифрових технологій, форм і методів навчання, що застосовано при впровадженні спецкурсу на тренінговій основі. Проведений експеримент сприяв позитивній зміні в розвитку всіх структурних компонентів творчого потенціалу й довів, що найбільш

значущими для розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва є розвиток внутрішніх мотивів, прояв творчої активності вчителів у різних видах творчої діяльності (різноманітні види імпровізації, творчо-пошукова та акторська діяльність педагогів), що сприяє набуттю досвіду інноваційної творчої діяльності.

Таблиця 2

Емпіричне значення λ -критерію Колмогорова-Смірнова за критеріями

Критерії	Емпіричне значення λ -критерію Колмогорова-Смірнова	
	порівняння ЕГ і КГ на початку експерименту	порівняння ЕГ та КГ після експерименту
Мотиваційно-ціннісний	0,217	1,382
Індивідуально-творчий	0,128	1,470
Когнітивно-інтегрований	0,189	1,496
Діяльнісно-творчий	0,169	1,426
Професійно-оцінний	0,145	1,393
Узагальнений	0,142	1,425

У межах дослідження опрацьовано методичний посібник, розроблено методичні рекомендації з проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, метою яких є надання роз'яснень, настанов, здійснення науково-методичного супроводу щодо розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави зробити такі висновки:

1. На основі системного аналізу наукової літератури та філософських, психологічних і педагогічних поглядів науковців окреслено понятійно-термінологічне поле проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва й уточнено сутність основних дефініцій. Вивчення генези проблеми розвитку творчого потенціалу надало змогу прослідкувати еволюцію поняття «творчий потенціал» та узагальнити погляди на нього. На основі аналізу понять «творчий потенціал», «творчий потенціал особистості» й «творчий потенціал вчителя» визначено, що *творчий потенціал вчителя музичного мистецтва* є системою його природних, музичних і педагогічних творчих здібностей, умінь, творчих можливостей, що реалізуються в процесі музично-педагогічної творчої діяльності, творчої активності та спрямовані на отримання якісних продуктивних результатів діяльності. На основі аналізу сучасного стану розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті, змісту освітніх реформ та узагальнення педагогічного досвіду встановлено, що творчий потенціал учителя музичного мистецтва має певні особливості розвитку в різних формах навчання, а саме: у формальній освіті на основі організації творчої

діяльності педагогів завдяки впровадженню спецкурсу до змісту курсового підвищення кваліфікації, участі педагогів у науково-практичних і методичних заходах та в діяльності творчих груп, об'єднань у неформальній освіті, а також у процесі проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку вчителя музичного мистецтва в інформальній освіті.

2. Аналіз специфіки професійної діяльності вчителя музичного мистецтва дав змогу визначити два напрями його педагогічно-мистецької діяльності: музично-творчу та педагогічно-творчу. Доведено, що в умовах післядипломної педагогічної освіти творчий потенціал учителя музичного мистецтва розвивається в *музично-педагогічній діяльності* та реалізується на основі розвитку творчої активності педагога, проявів творчих здібностей, творчої уяви, інтелекту й інтуїції, творчих ресурсів, ерудиції тощо. Описано загальну структуру творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, яку подано як ієрархічно складну динамічну систему феномена педагогічної творчості, до складу якої входять такі компоненти: *мотиваційний* (мотиви, інтереси, потреби та ціннісні орієнтації вчителя), *особистісний* (індивідуальні творчі та музичні здібності); *когнітивний* (фахова й методична компетентність, ерудованість педагога); *процесуальний* (педагогічно-мистецькі творчі навички та вміння, творча активність і готовність до інноваційної діяльності); *результативний* (самооцінка й оцінка творчої діяльності, рефлексія, готовність до професійного саморозвитку). Встановлено, що в процесі професійної діяльності вчителя музичного мистецтва його творчий потенціал розвивається на високому, середньому й низькому рівнях.

3. Визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті, які впливають на розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті, а саме:

- забезпечення цілісного творчого післядипломного освітнього процесу формальної, неформальної та інформальної освіти на основі вдосконалення змісту навчання й збагачення досвіду творчої музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва;

- створення науково-методичного супроводу розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті;

- проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку вчителя музичного мистецтва в інформальній освіті та вдосконалення діагностичного інструментарію розвитку його потенціалу в післядипломній педагогічній освіті.

4. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти, що містить такі взаємопов'язані компоненти: *концептуальний* (базується на філософських, психологічних, педагогічних, мистецько-педагогічних теоріях; концепціях творчості, педагогічної творчості, творчого потенціалу та основних теоріях і концепціях розвитку післядипломної педагогічної освіти; андрагогічному, акмеологічному, аксіологічному, інтегративному, компетентнісному, особистісно орієнтованому, діяльнісному,

креативно-рефлексійному підходах), *змістовий* (демонструє єдність змісту й процесу навчання вчителів музичного мистецтва у формальній, неформальній та інформальній освіті на обласному, районному (міському), шкільному рівнях), *технологічний* (комплекс педагогічних, мистецьких, цифрових технологій та обрані форми й методи навчання вчителів) та *професійно-діагностичний* (складається із сукупності складових, критеріїв, показників, рівнів і результату розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти). Модель охоплює предметно-процесуальний аспект післядипломної підготовки вчителів музичного мистецтва, дає можливість поєднувати етапи професійного розвитку педагога у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Апробація моделі дала змогу визначити: необхідність у системності, цілісності, неперервності всіх видів навчання (формальної, неформальної й інформальної освіти); доцільність побудови змісту навчання на інтегрованій, диференційованій та мультидисциплінарній основі; підтвердила дієвість тренінгових, творчих, активних форм і методів навчання; доцільність упровадження спецкурсу в зміст навчання й поєднання педагогічних, мистецьких, цифрових технологій у формальній освіті; потребу в удосконаленні дистанційних форм навчання, системи науково-педагогічних заходів, діяльності творчих груп та об'єднань у неформальній освіті, форм самоосвіти, електронного навчання в інформальній освіті вчителя музичного мистецтва.

5. Результати дослідно-експериментальної діяльності підтвердили ефективність упровадження моделі й педагогічних умов розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. Зокрема, виявлено, що найбільш ефективними технологіями є комплекс педагогічних, мистецьких та цифрових технологій, форм і методів навчання, які сприяють розвитку творчого потенціалу вчителя й застосовані в спецкурсі на тренінговій основі. Проведений експеримент сприяв стійкій позитивній зміні всіх структурних компонентів творчого потенціалу вчителя й довів, що найбільш значущими для творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва є розвиток внутрішніх мотивів, прояв творчої активності вчителів у різних видах творчої діяльності, різноманітні види імпровізації, творчо-пошукова та акторська діяльність, прояви ерудованості, що сприяють набуттю творчого досвіду, заснованого на інноваційній творчій діяльності.

Отримані результати статистичного опрацювання за критерієм λ Колмогорова-Смірнова у ході експерименту підтвердили статистично незначущі розбіжності на рівні 0,05 між розподілами контрольної та експериментальної груп на констатувальному етапі експерименту ($\lambda_{\text{емп}}=0,142$ за узагальненим критерієм) і засвідчили наявність значущих розбіжностей на рівні 0,05 при порівнянні розподілів контрольної та експериментальної груп після формувального етапу експерименту ($\lambda_{\text{емп}}=1,425$).

Узагальнені дані дослідно-експериментальної діяльності демонструють позитивну динаміку рівня розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва, які брали участь в експерименті: збільшення показників високого рівня

на 7,5 % в експериментальних групах і на 3,7 % – у контрольних; достатнього рівня на 15 % в експериментальних групах і на 4,7 % – у контрольних; зменшення показників низького рівня на 22,7 % в експериментальних групах і на 8,4 % – у контрольних. Доведено, що основні показники особистісного творчого розвитку виявляються завдяки впровадженню спецкурсу на основі тренінгових форм навчання у формальній освіті, дистанційних форм навчання в неформальній освіті та мережеских форм електронного навчання в інформальній освіті. Організація навчання з дотриманням педагогічних умов довела дієвість обраних експериментальних форм апробації дослідження. Порівняння результатів формувального експерименту в експериментальних і контрольних групах учителів музичного мистецтва з результатами констатувального експерименту за критеріями λ Колмогорова-Смірнова дало змогу підтвердити значущі позитивні відмінності щодо рівнів розвитку компонентів творчого потенціалу, які відбулися в розподілах експериментальних груп порівняно з контрольними, та, відповідно, гіпотезу дослідження. Отже, дослідно-експериментальна діяльність довела, що розроблена модель сприяє розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва.

6. За результатами педагогічного експерименту розроблено методичні рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу для організації навчання вчителів у межах формальної, неформальної та інформальної освіти. Вони слугують практичним засобом удосконалення музично-творчої, педагогічно-мистецької діяльності, путівником для організації науково-методичних заходів, діяльності творчих груп, об'єднань та самоосвітньої діяльності педагога. Виокремлення впливу технологій навчання на всі структурні компоненти творчого потенціалу дозволяють вчителю музичного мистецтва розбудовувати власну траєкторію самонавчання та вдосконалювати індивідуальну програму з розвитку творчого потенціалу.

У діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти впроваджено розроблений спецкурс «Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті», навчально-методичний посібник «Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті» для працівників закладів післядипломної педагогічної освіти й методичних служб, що дало змогу проаналізувати рівень розвитку творчого потенціалу вчителя, удосконалити організацію навчання вчителів у різні періоди професійної діяльності (на обласному, районному (міському) та шкільному рівнях), виявити доцільність технологій, форм і методів навчання для забезпечення розвитку творчого потенціалу кожного вчителя музичного мистецтва.

Отже, завдяки створенню педагогічних умов, оновленню змісту й технологій навчання у формальній освіті, удосконаленню форм і методів навчання в неформальній освіті та проектуванню власної траєкторії розвитку творчого потенціалу в інформальній освіті вдалося досягти розвитку творчого потенціалу всіх учасників експерименту в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Викладені наукові результати завершеного дисертаційного дослідження не вичерпують складної й багатоаспектної проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва. Перспективними для подальших наукових пошуків є

питання вивчення результативності впливу цифрових технологій на розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва; вплив розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва на рівень розвитку творчого потенціалу учня тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Лавриниць А. П. Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах сучасної педагогічної мистецької освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 56 (109)–57 (110). С. 224–230.
2. Лавриниць А. П. Творчий потенціал вчителя музичного мистецтва як педагогічна проблема. *Нові технології навчання*: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2017. Вип. 90. С. 96–100.
3. Лавриниць А. П. Модель розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті: наук.-метод. матеріали. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. 20 с.
4. Лавриниць А. П. Методичні рекомендації щодо розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті (для педагогічних працівників обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, методичних служб, керівників районних (міських) шкільних методичних об'єднань, вчителів музичного мистецтва): метод. рекомендації. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. 32 с.
5. Лавриниць А. П. Розвиток творчого потенціалу вчителя музики в післядипломній педагогічній освіті: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. 91 с.
6. Лавриниць А. П. Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2018. Вип. 58 (111)–59 (112). С. 125–131.
7. Лавриниць А. П. Сучасні тенденції мистецької післядипломної педагогічної освіти. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2018. Вип. 4 (24). С. 47–50.
8. Лавриниць А. П. Сутність та структура процесу розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва. *Науковий часопис*. Київ, 2018. Вип. 62. С. 117–121.

Праці, які додатково відображають основні наукові результати дисертації

1. Лавриниць А. П. Сучасний стан вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва в системі післядипломної педагогічної освіти. *Вісник післядипломної освіти (серія «Педагогічні науки»)*: зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 5. С. 48–55.
2. Лавриниць А. П. Формування вокальних шкіл естрадного співу в історичному дискурсі української музичної педагогіки. *Вісник післядипломної освіти (серія «Педагогічні науки»)*: зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 4. С. 99–108.

3. Лавриниць А. П. Критерії та показники розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики*: зб. тез учасників Міжнар. електр. наук.-практ. конф. 25–27 бер. 2015 р. Переяслав-Хмельницький, Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. С. 23–27.

4. Лавриниць А. П. Розвиток педагогічної творчості вчителя у системі відкритої післядипломної педагогічної освіти. *Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики*: зб. тез учасників Всеукр. електр. наук.-практ. конф. 25–27 жовт 2016 р. Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2016. С. 63–65. URL: <http://lib.iitta.gov.ua.pdf>.

5. Лавриниць А. П. Технології розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Психолого-педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності та професійного саморозвитку вчителів спеціалізованих навчальних закладів художньо-естетичного профілю*: зб. тез учасників Всеукр. наук.-практ. конф. 18–20 трав. 2016 р. с. Мала Білозерка. Мелітополь: Колор Принт, 2016. С. 67–73.

6. Лавриниць А. П. Застосування інформаційних технологій в діяльності керівника студії естрадного вокалу. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики*: зб. тез учасників IV Міжнар. електр. наук.-практ. конф. 9–10 бер. 2017 р. Мелітополь: Люкс, 2017. С. 193–196.

7. Лавриниць А. П. Застосування інформаційних технологій в процесі професійної діяльності керівника студії естрадного вокалу. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики*: зб. тез учасників IV Міжнар. електр. наук.-практ. конф. 9–10 бер. 2017 р., м. Переяслав-Хмельницький. Мелітополь: Люкс, 2017. С. 193–195.

8. Лавриниць А. П. Використання стаціонарних та онлайн аудіо редакторів в професійній діяльності вчителя. *Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики*: зб. тез учасників Всеукр. електр. наук.-практ. конф. 28–30 лист. 2017 р. Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, С. 68–70. URL: <https://ru.calameo.com/read/005436254eed5236aa1bb>.

9. Лавриниць А. П. Актуальні питання вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва до роботи з естрадним репертуаром. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики*: зб. тез учасників V Міжнар. електр. наук.-практ. конф. 14–15 бер. 2018 р., м. Переяслав-Хмельницький. Ніжин: Лисенко М. М., 2018. С. 31–34.

10. Лавриниць А. П. Експертна перевірка моделі розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в післядипломній педагогічній освіті. *Інноваційні підходи до розвитку педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін*: зб. тез учасників Всеукр. електр. наук.-практ. конф. 25–26 квітня 2018 р. Мелітополь: Колор Принт, 2018. С. 82–88.

АНОТАЦІЇ

Лавринець А. П. Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Київ, 2019.

Дослідження присвячено розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. У дисертації здійснено аналіз теоретичних основ проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, виокремлено структуру розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в закладах післядипломної педагогічної освіти. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку творчого потенціалу вчителів музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти, яка дає можливість поєднувати етапи професійного розвитку педагога у формальній, неформальній та інформальній освіті. Здійснена дослідно-експериментальна діяльність з упровадження запропонованих педагогічних умов розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва та аналіз отриманих результатів за визначеними критеріями й показниками засвідчили динаміку розвитку творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах післядипломної педагогічної освіти. Результати дослідження можуть бути використані науково-педагогічними й педагогічними працівниками закладів післядипломної педагогічної освіти для організації формальної освіти, методичними службами для організації неформальної освіти вчителів музичного мистецтва та вчителями музичного мистецтва для організації самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: творчий потенціал, розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва, післядипломна педагогічна освіта, формальна, неформальна, інформальна освіта, педагогічні умови.

Lavrinets A. P. Development of Creative Potential of a Teacher of Musical Art in Postgraduate Pedagogical Education. – As manuscript.

Thesis for a candidate degree in pedagogical sciences (PhD): Specialty/Course code 13.00.04 – Theory and methodology of vocational education. – State Higher Educational Institute «University of Educational Management» of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2019.

The research is devoted to the development of the creative potential of a teacher of musical art in postgraduate pedagogical education. The main theoretical foundations of the problem of developing the creative potential of a teacher of musical art has been found out by studying and systematic analysis of the scientific literature as well as philosophical, psychological and pedagogical views of scholars In addition, it was highlighted that the topicality of the mentioned issue is important for Ukrainian pedagogical science.

The research specifies a general structure of the creative potential of a teacher of musical art in conditions of postgraduate pedagogical education as a hierarchically complex dynamic system of the phenomenon of pedagogical creativity, which provides the development of the creative potential of a teacher of musical art. This structure includes motivational, personal, cognitive, procedural and productive components.

The pedagogical conditions of the creative potential of a teacher of musical art in postgraduate pedagogical education have been defined, theoretically substantiated and tentatively tested. The model of development of the creative potential of a teacher of musical art in postgraduate pedagogical education is developed, theoretically substantiated and experimentally verified, which makes it possible to combine the stages of professional development of a teacher in formal, informal and self-education. The represented model of development of the creative potential of a teacher of musical art in postgraduate pedagogical education has been constructed taking into account the peculiarities of adult education and consists of interrelated conceptual, content, technological and professional-diagnostic components. The approbation of the model allowed to determine the need for systematicity, integrity, continuity of all types of education (formal, informal and self-education), the expediency of constructing a learning content on an integrated, differentiated and multidisciplinary basis, the effectiveness of training, creative, active forms and methods of education, the expediency of introducing in the content of educational programs the developed special course, the organic combination of pedagogical, artistic, digital technologies in formal education, the need to improve distance learning, the system of scientific and pedagogical activities, the activities of creative groups and associations in informal education, the need to improve e-learning and diversified forms of self-education.

The experimental work on the implementation of the proposed model for the development of the creative potential of a teacher of musical art was carried out. The analysis of the obtained results, according to the determined criteria and indicators, showed the dynamics of development of creative potential of a teacher of musical art in the conditions of postgraduate pedagogical education.

The results of the study can be used by pedagogical and scholar employees of institutions of postgraduate pedagogical education for the organization of formal education, methodological services for the organization of informal education of teachers of musical art and for the organization of activities of self-education.

Key words: creative potential, development of creative potential of teacher, teacher of musical art, postgraduate pedagogical education, teaching of teachers, formal education, informal education, self-education, pedagogical conditions.

Підписано до друку 11.03.2019. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 14.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua